דעות

לא כל ביקורת היא אנטישמיות. אינפלציה במונח עלולה לשחוק את משמעותו

נגה וולף

30 ביוני 2024

התראות במייל

האזינו לכתבה 1.0x

Powered by **Trinity Audio**

00:00 07:31

גל מחאות הסטודנטים נגד המלחמה בעזה והשלכותיה הטרגיות מפורש בישראל כגלגול של האנטישמיות הרודפת את היהודים במשך הדורות, כגזירת גורל שאיננה תלויה בנסיבות. על פי גישה זו, המכונה בהיסטוריוגרפיה "הגישה ארוכת הטווח", האנטישמיות נובעת משנאת חינם בלתי רציונלית, "אובססיה נצחית", כשם הספר של ההיסטוריון רוברט ויסטריך (2010). גישה זו התמסדה מאז 2016 בעקבות ההגדרה שאימץ הארגון הבינלאומי "IHRA – International Holocaust Alliance" לאנטישמיות. בהגדרה 11 סעיפים, שבעה מהם מקשרים בין ביקורת על ישראל לאנטישמיות. מוסדות רבים משתמשים בהגדרה זו, בהם "יד ושם", המשרד לעניינים אסטרטגיים ו"הליגה נגד השמצה" (ADL).

הזיהוי בין הביקורת על ישראל לאנטישמיות מנע ממדינות המערב לבקר את המדיניות של מדינת ישראל כלפי הפלסטינים במשך שנים, ובכך תרם להעמקת מדיניות הסיפוח, הגירוש וההתעמרות בפלסטינים ביהודה ושומרון, וגם לאדישות כלפי המצור שהוטל על רצועת עזה מאז 2007. בכינוס שהתקיים מטעם הקהילה האקדמית "בשער" כחודש אחרי אירועי 7 באוקטובר היתה יעל שטרנהל היחידה

שהצביעה על הקשר בין מדיניות ישראל המסוקרת במערב לביקורת עליה. "כלי התקשורת כאן לא עושים טובה לאף אחד בזה שהם לא משקפים לישראלים מציאות יותר מורכבת", אמרה. כלומר, הציבור הישראלי אינו מקבל מידע המאפשר לו לחשוב באופן מושכל על הקשר בין המדיניות של ישראל לבין העוינות כלפיה, הן מצד הפלסטינים והן מצד דעת הקהל במערב. והפרשנות של עוינות זו כאנטישמיות, ברוח ההגדרה של ה–IHRA פוטרת אותו מביקורת עצמית.

זאת ועוד, ההיסטוריה והמציאות מערערות על הזיהוי המוחלט בין אנטישמיות לאנטי־ציונות. התמיכה של היטלר בתנועה הציונית עד 1938 נבעה מהצטלבות אינטרסים, שכן הוא היה מעוניין בהגירת יהודים מגרמניה — כך על פי ההיסטוריון פרנסיס ניקוסיאה, שמת בנובמבר שעבר. הניתוח האמיץ בספרו עשוי לאפשר לקורא לפרק את המשוואה המקובלת בין אנטי־ציונות לאנטישמיות.

כיום פוליטיקאים מן הימין הישראלי קושרים קשרים דיפלומטיים עם מפלגות ימין המכחישות שואה, כמו המפלגה הרומנית AUR, או מפלגת "הדמוקרטים השוודים". ראש ממשלת ישראל עצמו הכריז, שוויקטור אורבן, ראש ממשלת הונגריה בעל הנטיות האנטישמיות המובהקות, הוא "ידיד אמת של ישראל". בארצות הברית ארגוני ימין המזוהים עם תומכי העליונות הלבנה וניאו־נאצים אינם מסתירים את שנאתם ליהודים, אך תמיכה במדינת ישראל היא בגדר עיקרון מכונן בעבור ארגון הימין האוונגליסטי הגדול ביותר, "נוצרים מאוחדים למען ישראל" (CUFI). אלא שהתחקות אחר השורשים הרעיוניים של הארגון מאירה באור אחר את מטרותיו הציוניות. אפילו הסטריאוטיפים האנטישמיים שמביע מנהיג ה–CUFI, הכומר ג'ון הייגי, או דונלד טראמפ העושה יד אחת עם הארגון, אינם משקפים את עומק הבעיה.

האוונגליסטים מאמינים, שהקמת מדינה ליהודים ושליטה של ישראל בכל ירושלים מלמדות על שיבה מתקרבת של ישו והגשמת התוכנית האלוהית למלכותו בת אלף השנים. העניין הוא, שכדי שישוב וימלוך

אמור להתקיים בארץ קרב אחרית הימים, ששיאו בהר מגידו (ארמגדון). על פי תוכנית זו, היהודים שלא ימירו את דתם יהיו הקורבנות העיקריים. מכאן, שתמיכתם של האוונגליסטים במלחמה ובכאוס השוררים בארץ נובעת מרצונם לקדם את שלבי הנבואה.

התמיכה במלחמה של הארגון האוונגליסטי הגדול "נוצרים מאוחדים למען ישראל", נובעת מרצונו לקדם את שיבתו של ישו

על רקע זה ברור יותר הרציונל מאחורי תרומות העתק של הארגון לארגוני ימין קיצוני בישראל, כולל "אם תרצו", המדרדרים את הקונפליקט לממדים חסרי תקדים. אולם כמו במקרה של הונגריה, הרקע האנטישמי של הארגון אינו מעיב על הבעות הידידות מצד בנימין נתניהו וגם לא גורם לשר ישראל כץ לגרור את מי מחבריו ל"שיעור שואה" ב"יד ושם", כפי שעשה לשגריר ברזיל, פדריקו מאייר, שהגדיר את המלחמה ברצועת עזה כרצח עם אף על פי שלא אמר מילה רעה על יהודים.

הזיהוי הבעייתי של כל ביקורת על מדינת ישראל כאנטישמיות ומאידך גיסא התעלמות מאנטישמיות מובהקת מעוררים ביקורת במעגלים אקדמיים. בירושלים התכנסו מומחים מרחבי העולם במטרה לשפר את ההגדרה של ארגון IHRA ולהציע לה חלופה, המכונה "הצהרת ירושלים על אנטישמיות" (JDA), שמטרתה להיאבק באנטישמיות אך גם להגן על חופש הביטוי בנושאים הקשורים בישראל ובפלסטין. ההצהרה מספקת קווים מנחים להבחנה מתי ביקורת על ישראל או על הציונות (או עוינות כלפיהן) חוצה את הגבול ונעשית אנטישמיות.

ממשלת ישראל על זרועותיה רודפת את המבקרים, בין היתר באמצעות ארגוני הכפשה וביוש כמו "אם תרצו", "מוניטור האקדמיה הישראלית" וגם התאחדות הסטודנטים הארצית, אשר הצטרפה למאמצים באמצעות יוזמה לחקיקה מקארתיסטית נגד חופש הביטוי

[illegible] של מרצים באוניברסיטאות. האבסורד הוא, שסירוס זה של המציאות ושל כושר השיפוט אינו נתמך רק על ידי האגף הריאקציונרי במפה הפוליטית. גם אנשי אקדמיה הרואים בעצמם ליברלים שוחרי שלום, ואף נתפשים ככאלה בעיני אחרים, שותפים לצנזורה ושיטתם דומה. במקום שלטי חוצות המוציאים ציטוט מהקשרו, כמו אלה ששימשו את ההתאחדות, מקטלגים פסוודו־ליברלים ברוח ה־IHRA את הביקורת על מדינת ישראל כפרק נוסף באנטישמיות היסטורית, שמהותה שנאת יהודים בלתי רציונלית.

באחרונה הציגה אווה אילוז את מחאת הסטודנטים נגד המלחמה ברצועת עזה כגלגול של אנטישמיות היסטורית, המעוגן וארוג במה שהיא מכנה "שמאל זהותני" ובתנועת woke ("הארץ", 23.5). בכך אילוז לא רק מפלילה דוקטרינה אקדמית וחברתית, שגם אם יש מקום להתווכח עמה היא מתאפיינת בהיגיון פנימי וקשורה בפרויקטים שעניינם בזכויות אדם, אלא גם תורמת את חלקה למסע של האגף הריאקציונרי.

חוקר האנטישמיות משה צימרמן הזהיר באחד ממאמריו האחרונים מפני שימוש בלתי אחראי ואינפלציוני במושג, שעלול לשחוק את משמעותו ברגע האמת. כדי להימנע מכך יש לחקור את הקשרים של מדינת ישראל עם מנהיגים וארגונים אנטישמיים מובהקים. אך על מחקר שיעסוק בהפגנות הסטודנטים להבין, שאין מדובר במקשה אחת. יש בהפגנות גם אנטישמים, אך יש בהן גם מפגינים נגד דיכוי של עשרות שנים והרג מיותר במלחמה. התעלמות מכך מונעת להכיר בנסיבות העוינות כלפי ישראל, ומותירה אותנו בהלוך רוח קורבני ובלתי מושכל המשחק לידי האנטישמים המובהקים ברחבי העולם.

ד"ר וולף, היסטוריונית של הרעיונות, מלמדת בבית הספר לחינוך במכללה למינהל. עבודת הדוקטורט שלה עסקה בפרשנויות לאנטישמיות